

A korrekciós kuruzslás jelenléte a büntetés-végrehajtásban

FEKETE Márta¹ - HEGEDŰS Judit²

Edward J. Latessa korrekciós kuruzslásnak nevezi azt a jelenséget, amikor a „hétköznapi ember” szakértőként nyilvánul meg a bűnelkövetés kezelésének gyakorlatával kapcsolatban. Annak ellenére, hogy a laikus meglátások is tartalmazhatnak értékes szempontokat, a szakértők szerint ha ezeknek teret engedünk, az befolyásolja a korrekciós gyakorlatot és jelentős szerepe lehet akár a büntetés-végrehajtási intézetek hatékonyságának, akár az intézetekben dolgozó szakemberek munkájának megítélésében.³ Tanulmányunkban azokat a jelenségeket és narratívákat foglaljuk egy csokorba, amelyek a korrekciós kuruzsláshoz kapcsolódóan gyakran előfordulnak a laikus narratívákban, elsősorban a nemzetközi szakirodalom áttekintésével.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, kuruzslás, kriminológia, pszichológia

Edward J. Latessa, a Cincinnati Egyetem kriminológia professzora szerint az a baj a bűnözéssel, hogy mindenki azt hiszi, ért hozzá, és a „hétköznapi ember” szakértőként való megnyilvánulása a bűnözés csökkentésének témájában befolyásolja a korrekciós gyakorlatot. Habár vitathatatlan, hogy a laikus is tud jó meglátásokat megfogalmazni, a Latessa által korrekciós kuruzslásnak nevezett jelenség mégis veszélyes lehet,⁴ akár a büntetés-végrehajtási intézetek hatékonyságának, akár az intézetekben dolgozó szakemberek munkájának megítélésében. Tanulmányunkban olyan területeket foglalunk össze, amelyek a korrekciós kuruzsláshoz kapcsolódóan gyakran megjelennek a laikus narratívákban, megnézzük – a teljesség igénye nélkül –, hogy e kérdésekre milyen választ ad a nemzetközi szakirodalom. Azt gondoljuk, hogy a Büntetés-végrehajtási Tanszék nagyon sokat tesz azért, hogy a szakmán belül a laikus tudás helyét felvegye a professzionalitás, kutatási és oktatási tevékenységükkel ehhez járulnak hozzá a mai napig is, immár 50 éve.

A korrekciós kuruzslás, illetve a bűnelkövetők hatékony kezelésére irányuló kutatások területe igen fiatal.⁵ Ám a témával foglalkozó kutatók mindegyike felhívja a figyelmet a bizonyítékalapú korrekciós eljárások fontosságára, a kimenet és a minőség ellenőrzésére és mérésére, arra, hogy a tudomány figyelmen kívül hagyása

¹ Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magartartástudományi Tanszék, e-mail: fekete.marta@uni-nke.hu

² Tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magartartástudományi Tanszék, e-mail: hegedusjudit@uni-nke.hu

³ LATESSA 2004: 551–552.

⁴ LATESSA 2004: 551–552.

⁵ POLASCHEK 2012: 1.

milyen magas kockázattal járhat, és mennyire sokba kerülhet nemcsak az érintett intézmények, hanem a társadalom számára is.

Van-e a börtönnek hatása a bűnisméltésre?

A laikusok között az egyik leggyakrabban felmerülő kérdés, vajon van-e a börtönnek hatása a bűnisméltésre? Ez a magyar vonatkozásban is számtalan kutatás tárgya, amelyet egyébként az alapvető jogok biztosa és számos civil szervezet is vizsgál.⁶ Egy 2011-ben publikált amerikai cikk szerint az amerikaiak közül átlagosan 2,4 millióan vannak rácsok mögött. Ez azt jelenti, hogy 100 felnőttből 1 épp büntetését tölti valahol.⁷ Ez a szám az Egyesült Államokat világszerte teszi a bebörtönzések gyakoriságát tekintve.⁸ Minden tudományos kutatás és kritika ellenére a tömeges bebörtönzés egészen 2010-ig folytatódott, amikor – felismerve, hogy a börtönökre fordított hatalmas pénzüsszeget akár más intézkedésekre is lehetne csoportosítani – Schwarzenegger kormányzó kihirdette, hogy nem lehet többet költeni a börtönügyre, mint az állami egyetemekre. Ekkor, 2010 elején, 38 év után először elkezdett csökkenni az állami börtönök populációja.⁹ Sajnálatos módon azonban – az USA-statisztikákat alapul véve – a fogvatartottak lehetőségei mind munkahelyi elhelyezkedést, mind családi háttérüket, lakhatásukat, támogatottságukat tekintve meglehetősen csekélyek, javarészüket (pontosan 67%-uk) 3 éven belül visszakerül a rácsok mögé.¹⁰ Ez a szám Magyarországon 40% körül mozog, amelyből 14% többszörös visszaeső.¹¹

Ha a törekvés a visszaesés csökkentése, akkor, fogalmaz Cullen és társai, a büntetés-végrehajtásról folytatott diskurzust új előjelekkel kell kezdeni, és át kell gondolni a tudományos eredmények nagyon tudatos használatát a korrekciós kezelési eljárások kiválasztásában. Természetesen a kutatók nem a börtönök teljes eliminálására buzdítanak – egyes bűnelkövetők esetében ugyanis kevés a választási lehetőség ebben a tekintetben. A bebörtönzés a közbiztonság védelmét és a közbiztonság meglétének mértékét tekintve igazolt eljárás,¹² viszont ha a bűnelkövető börtönbüntetése nem csökkenti a bűnözésre való hajlandóságot (Cullen kutatásai szerint bármilyen bűncselekményért, bármilyen hosszú ítéletet töltő fogvatartott esetében elmondható, hogy amellet, hogy az elzárásnak nincs elretentő hatása, a börtön bizonyos tekintetben még kriminogén tényezőnek is tekinthető – erről később még szó lesz), akkor az elzárással, annak hatékonyságával kapcsolatban lehetnek bennünk

⁶ CZENCZER 2019.

⁷ CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 49.

⁸ CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 49.

⁹ CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 49.

¹⁰ LEE–STOHR 2012: 96.

¹¹ SOMOGYVÁRI et al. 2016: 11.

¹² CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 50.

kétségek. Ezért a korrekciós kezelési gyakorlatnak minden esetben bizonyítékalkapúnak kell lennie.¹³

A börtön kizárólagos büntető jellegét hirdető tudósok azt vallják, a büntetés pusztán egy árcédula. Vagyis a bűnelkövetés számszerűsítése a bűnözés csökkenéséhez vezet, pusztán azáltal, hogy a bűnelkövető számára megmutatja: az ár, amellyel a bűncselekményéért fizet, a börtönfalak között töltött idő. És ez már önmagában elég a visszaesés megakadályozásához. Így volt ez, amióta a börtön a mai értelemben vett szabadságkorlátozó célját gyakorolja.¹⁴ A kriminológusok szerint azonban a „számla kiegyenlítése” mellett a börtönártalmakról sem árt megfeledezni, amelyek hosszú távon sokkal költségesebbek tekinthetők, habár nem anyagi, hanem társadalmi szempontból, és az azt elszenvedő egyén felől közelítve.¹⁵

Börtönártalmak: prizonizáció és elidegenedés, avagy a börtön mint kriminogén tényező

Vajon a börtönlétnek milyen káros hatásai vannak? Ezzel a kérdéssel is gyakran találkozhatunk a börtönökről szóló írásokban. Donald Clemmer börtönszociológus 1940-ben *prizonizáció*ként definiálta azt a folyamatot, amelynek során az egyén, „többé-kevésbé átveszi a fegyintézet társadalmi gyakorlatait, erkölcsét, szokásait és általános kultúráját”.¹⁶ Clemmer szerint valamilyen mértékig mindegyik fogvatartott prizonizálódik. Bizonyos feltételek befolyásolhatják a folyamat sebességét és mélységét: azok a fogvatartottak, akik a börtönkarrierjük előtt jó társas kapcsolatokat és megbecsültséget tudhattak magukénak, akik rövidebb időt töltenek a börtönfalak között, akik bent létük alatt is megtartják családi-baráti kapcsolataikat, akik reintegrációs esélyei előnyösebbek, kevésbé esnek a hatása alá.¹⁷ Egyes kritikák szerint Clemmer elmélete befejezetlen, hiszen nem vizsgálja függő változóként a büntetésüket töltő egyéb fogvatartottakat, s a fogvatartotti kultúrát, amelyek kétségkívül befolyásolhatják a prizonizáció ütemét és mértékét. A bírálatok ellenére azonban Clemmer munkája a börtönszocializáció alapos és részletes leírásának számít.

A habituáció börtönbeli folyamatairól beszélve nem kerülhető ki Melvin Seeman 1959-ben közzétett munkája, az *On the Meaning of Alienation* sem, amelyben a gondolkodó az elidegenedés öt fázisát mutatja be. Ezek: hatalomnélküliség, jelentésnélküliség, normanélküliség, izoláció, én-elidegenedés.¹⁸ A börtönártalmak a hosszú idejű elzárás alatt is hatással vannak a fogvatartott életére: Timothy J. Flanagan 1981-es kutatásának fókuszában a hosszútávú alkalmazkodási stratégiái, az általuk

¹³ CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 60.

¹⁴ CZENCZER 2006.

¹⁵ CULLEN–JONSON–NAGIN 2011: 52.

¹⁶ WHEELER 1961.

¹⁷ WHEELER 1961: 697–698.

¹⁸ SEEMAN 1959

tapasztalt börtönártalmak álltak. Kutatása alapján elmondható, hogy a hosszútételesek megfosztottsága elsősorban az idő strukturálása jogának hiányát, a családtól való elszakítottág érzését, az önbecsülés és önazonosság megtartásának képességét takarja.¹⁹ A hosszútételesek esetében veszélyforrás még a Goffmann által kolonizációként definiált jelenség, amikor a fogvatartott olyannyira elszokik saját ügyei intézésétől, olyannyira függővé válik a „benti” viszonyoktól, hogy érdeklődését teljesen elveszíti a kinti világ iránt, létezését pedig új „otthona” viszonyaiban strukturálja.²⁰ Ellenpólusként megjelenik, hogy a börtön totális jellegében a mindenétől megfosztott fogvatartottól szabadulása után mindennek ellenére konstruktív, aktív-proaktív, cselekvő létezését várunk el. Az intézményesülés folyamatában az egyén elveszti érdeklődését a külső világban, a börtönt elkezdi otthonnak tekinteni, elveszíti a független döntéshozatal képességét, és általában elkezdi magát az intézmény kontextusában vizsgálni.²¹ Flanagan kutatásában több fogvatartott arról vall, hogy miután évekig megmondták nekik, mit tegyenek, és mikor tegyék, mindennél nehezebb magukról gondoskodni. Még így is azt mondják, hogy inkább megkérdőjelezzik a szabályokat, s hajtják igába a fejüket: „Folyamatosan nyelem vissza a büszkeségem. És ez fájdalmas. De ha egyszer már nem lesz fájdalmas, akkor tudom, hogy beleolvadtam ebbe (*intézményesültem*) és onnantól értéktelen vagyok.”²²

Mi nem működik? – A korrekciós kuruzslás

Az a tévhit, miszerint a börtönben csak rosszat tanul a fogvatartott, markánsan jelen van a köztudatban. A tudományos diskurzusban is gyakran merül fel a kérdés, hogy vajon a börtön milyen mértékig lehet kriminogén tényező?

A fogvatartottak nagy része egy nap vissza fog térni a társadalomba, legjobb esetben változatlanul, legrosszabb esetben pedig még több problémával, mint azelőtt. Éppen ezért mindennél hangsúlyosabb azoknak a programoknak a kifejlesztése, amelyek a visszaesés esélyét hivatottak csökkenteni.²³

Robert Martinson a börtönben 1945–1967 között alkalmazott programok szisztematikus elemzését követően arra jutott, hogy „kevés kivételtől eltekintve az eddig áttekintett programok mit sem érnek a visszaesésre való hatásuk tekintetében”.²⁴ Martinson szigorú megállapítása megfordította a korrekciós programokról szóló diskurzust: ha valóban nem működnek, akkor hogyan tekinthető a reszocializáció-reintegráció a korrekciós intézmények egyik legfőbb fókuszának? Cullen szerint Martinson hosszú távon szívességet tett a zárt intézeteknek a „semmi nem működik” címke felragasztásával. Ugyanis arra világított rá, hogy a zárt ajtók mögött

¹⁹ FLANAGAN 1981: 201.

²⁰ FLANAGAN 1981: 202.

²¹ MACKENZIE-GOODSTEIN 1985: 398.

²² FLANAGAN 1981: 211.

²³ LATESSA-HOLSINGER 1998: 22–23.

²⁴ CULLEN 2012: 96.

alkalmazott programok és maga a korrekció folyamata bizonyítékalapú kell hogy legyen. A személyi állomány vagy a segítő szakemberek pusztá jóindulata nem elegendő a fogvatartottak segítéséhez. Hasonlót, a programok integritásának hiányát, a szegényes kutatottságot (vagy a kutatások rossz minőségét), az előremutató magyarázatok elmaradását emelte ki cikkében Mackenzie is. A Martinson által megfogalmazottak következményeként indulhatott el a korrekciós eljárásban alkalmazott programok szisztematikus vizsgálata és a megfelelő minták megkeresése.²⁵

A kuruzslás – a szakmaisággal ellentétben – a tudományos tudás és képzés elutasítását és figyelmen kívül hagyását jelenti: arra mutat rá, hogy az intervenció a józan paraszti észben és a már jól bejáratott gyakorlatokban kell hogy gyökerezzen. A változtatásra való hajlandóság hiánya ez: mindig is így csináltuk, és ez idáig jó is volt így. Latessa, Cullen és Gendreau nagyon szigorúan jelentik ki: a kuruzslás az antiintellektualizmus dicsérete. A korrekciós kuruzslás némileg eltér a kuruzslás hétköznapi fogalmától: egyrészt nem a tudományos megközelítések elutasítását jelenti, hanem azt, hogy az egyén egy olyan területen dolgozik, ahol a tudományosság nem feltétel. Latessa, Cullen és Gendreau szerint a korrekciós kuruzslás lenyomata a nemtörődömség. Másrésztől hiba lenne azt mondani, hogy nincsenek bőven azokból, akik büszkén utasítják el a tudomány találmányait, mondván, nekik nincs mit tanulni a tudományos kutatásokból, számukra nincs új a nap alatt, különben is, az akadémikusok, akik ezekért a kutatásokért felelősek „még az életben nem álltak szemtől szemben bűnözővel”. Ami, a kutatótrío szerint – bár érvényesnek tűnő megállapítás –, egyúttal az ignorancia racionalizálása.²⁶

Természetesen a józan paraszti gondolkodásból is kétféle van. Van a „jó józan paraszti ész”, amely analóg azzal, ahogy egy kutató elemez egy problémát: szisztematikus megfigyelések sorozatát követően, amelyben nagy gondot fordítanak a veszélyekre és a hipotézisek érvényességére, születnek a döntések és vélemények. És van a „rossz józan paraszti ész”, vagyis az egyszerű józan paraszti ész. A 18. századi skót filozófus, Thomas Reid szerint a hétköznapi ember személyes tapasztalásához képest az intellektus elértéktelenedik, mert az előbbit szavahihetőbbnek gondolja a köz. Ezáltal semmiféle különleges tudásra vagy képzésre nincs szükség ahhoz, hogy az egyén bármiben állást foglaljon.²⁷

Az amerikaiak többsége nem hisz abban, hogy a börtönnek raktárnak, lerakatnak kell lennie, ahol az egyének kontrollja megvalósul. A korrekciós nevelés – ahogy a neve is mutatja – korrekcióra, nem kontrollra kell hogy törekedjen.²⁸ James Bonta kanadai kriminológus szerint szintén a korrekciós kuruzslás sorát bővítik a következő foglalkozások: zene-, dráma-, művészetterápia, kertészkedés, akupunktúra, légzésgyakorlatok, állatasszisztált terápia, vizuális terápia, különféle diéták.²⁹

²⁵ MACKENZIE 2005: 253.

²⁶ LATESSA–CULLEN–GENDREAU 2002: 43.

²⁷ GENDREAU–SMITH–THÉRIAULT 2009: 387.

²⁸ CULLEN et al. 2005: 54.

²⁹ BONTA 2004: 58.

Bonta meglátásai a visszaesés csökkentése szempontjából valószínűleg érvényesnek tekinthetők. Ám, meglátásunk szerint, ha a börtönök többféle funkcióját vesszük alapul – ezekre mutat rá Lee és Stohr a korrekciós kurzuslás „védelmében” írott cikkében –, ha a visszaesésre közvetlen hatással nincs is egy állatasszisztált vagy zenés foglalkozás, a börtönártalmak csökkentésében mindenféleképpen fontos helyet foglalnak el, vagyis ilyen módon szerves részét kell hogy képezzék a zárt intézetekben alkalmazott foglalkozások sorának.³⁰ Ha azonban mindazokat a foglalkozásokat, amelyek a visszaesésre közvetlen hatással nincsenek korrekciós kurzuslásnak tekintjük, abban az esetben ezek a programok is kurzuslásnak minősülhetnek. Zárt intézetekben erre fokozottan oda kell figyelni.³¹

Ugyanígy szükség van egy megbízható kockázatelemző modell megalkotására is. Ebben a tekintetben James Bonta a börtönpszichológusi munkát is kritikával illeti, hiszen szerinte az egyéni terápiának minimális bizonyított hatása van a visszaesésre. A nem strukturált pszichológusi információgyűjtést fel kell hogy váltsa a strukturált, uniformizált információgyűjtés, a szubjektív interpretálás helyét pedig a kriminális viselkedéshez empirikusan kapcsolódó információsomagnak kell átvennie.³²

Mi az, ami működik?

James Bonta szerint a visszaesésre azok a programok vannak jó hatással, amelyek a kriminogén szükségletek módosítását célozzák. Kriminogénnek minősül például a kriminális viselkedés megléte, az antiszociális viselkedés (önkontroll és harag), valamint kriminogén kockázatot jelentenek a kriminalizálódott társak. A kanadai kutató szerint az egyetlen terápiás törekvés, amely valamiféle eredményt tud elérni, a viselkedésterápiás intervenció.³³

E helyütt érdemes kitérni a kanadai kutatók által alkotott RNR-paradigmára. Cullen több írásában hivatkozik Paul Gendreau és társai RNR-modelljére, amelyet ő etalonnak tart a büntetés-végrehajtásban alkalmazott kezelési modellek között. Az RNR-paradigma betűi a *risk* (R), a *need* (N) és a *responsivity* (R). Vagyis, kockázat, szükséglet, reaktivitás/válaszkészség. Az N, vagyis a szükséglet faktor (RNR) azokra a kriminogén tényezőkre utal, amelyek módosítására a büntetés-végrehajtási szervezet sikerrel pályázhat (és pályáznia is kell). A kockázat (RNR) mögött a magas kockázatú és az alacsony kockázatú bűnelkövetők állnak, Gendreau szerint az alacsony kockázati tényezőjű fogvatartottak nem igényelnek intenzív „gondoskodást”. A második R, vagyis a reaktivitás (RNR) az intézmény reakcióra kész jellegét jelenti,

³⁰ LEE-STOHR 2012: 110.

³¹ CZENCZER 2018.

³² A 2000-es évek elején az USA-ban és Kanadában a pszichológusok által alkalmazott teszteknek csupán 12%-át tették ki a kockázatelemző tesztek, a többség MMPI (87–96%), Rorschach (20–36%) vagy egyéb projektív tesztekkel (14–28%) dolgozott a fogvatartottak felmérése során. (BONTA 2004: 65.)

³³ BONTA 2004: 67.

vagyis olyan kezelési módszerek alkalmazását, amelyek a korábban említett kockázati tényezők megváltoztatását sikerrel előidézhetik.³⁴

Doris Layton Mackenzie szerint a hatékony rehabilitációnak 5 alapelve van, vagyis 5 olyan fontos összetevő, amelyek nélkülözhetetlenek a sikeres rehabilitációs program megalkotásakor. Ezek:

- integrált legyen: a személyi állomány megfelelő felkészültségét, az intézményi háttér kielégítő jellegét jelenti;
- magas kockázatú fogvatartottnál (is) alkalmazandó: több megközelítés szerint inkább ennél a csoportnál pályázhat a visszaesés csökkentésére egy-egy program, mint az alacsony kockázatú csoportokban;
- a kriminogén tényezők közül a dinamikusakra fókuszáljon a választott program;
- válaszkész legyen: már ami a fogvatartotti karakterisztikát jelenti; illetve
- készségközpontú, viselkedéses/kognitív elméleti modell legyen.³⁵

Latessa és társai 2002-es cikke alapján a sikeres intervenció kulcsa nyolc alapelv:

- szervezeti kultúra: jól körülhatárolt célok, aktív vezetői részvétel, személyzet összetartása;
- program implementáció/fenntartás: empirikusan meghatározott szükségletek, amelyek a szervezeti értékrenddel konzisztensek, pilotprogramok levélynélse, tudományos háttér biztosítása;
- a menedzsment/személyzet karakterisztikáival kapcsolatos: megfelelő képzettséggel és hozzáállással rendelkező, a kiválasztás a rehabilitáció szempontjait szem előtt tartva valósuljon meg;
- kockázat/szükséglet elemzés: előzetes kockázat és kriminogén szükségletek felmérése;
- a program sokfélesége: többféle kriminogén szükséglet módosítását célozza empirikusan érvényes kognitív, viselkedéses, társas tanulás terápiák segítségével, és különösen a magas rizikófaktorú fogvatartotti állománynak szól;
- a programban részt vevő terapeuták az alábbi terápiás gyakorlatokat követik: hatékony megerősítés és elutasítás, problémamegoldási technikák, készségfejlesztés, kapcsolati gyakorlatok, motivációs interjúk;
- kommunikáció: a visszajelzés fontossága a program menetéről; s végül
- értékelés: auditok tartása, utánkövetés.³⁶

³⁴ CULLEN 2012: 104–105.

³⁵ MACKENZIE 2005: 253.

³⁶ LATESSA–CULLEN–GENDREAU 2002: 45.

Összehasonlításként Francis T. Cullen felosztását is közöljük ehelyütt, akinek kutatásai alapján hat olyan faktor van, amelyek szem előtt tartásával hatékony korrekciós program hozható létre. Ezek:

- az intervenció emberi viselkedésen kell hogy alapuljon, vagyis a személyi fejlődés és változás képességén;
- az intervenció bűnelkövetői viselkedésen kell hogy alapuljon, vagyis a big four-nak nevezett, változtatásra pályázó, dinamikus kriminogén kockázatok megismerésén, amelyek az antiszociális magatartás, antiszociális személyiségjegyek, antiszociális kogníció, antiszociális társak;
- olyan kezelési módokat kell választani, amelyek a fent említett dinamikus faktorok megváltoztatására képesek: a leghatékonyabb módszerek a kognitív-viselkedéses programok;
- fogvatartott kiválasztása: magas kockázatú fogvatartottak „favorizálása” az alacsony kockázatúval szemben;
- egyéb feltételek meghatározása: néha a kezelés sikeresebb a közösségben, mint zárt környezetben, ezért ennek a lehetőségnek a biztosítása;
- empirikusan érvényessé tett technológiák használatának fontossága.³⁷

A kurzuslás címkéjének elkerülése érdekében és hogy a felsorakoztatott célok elérése megvalósuljon, Latessa és kutatótársai szerint ideje a korrekciós munkát „komolyan venni” és végiggondolni, hogy a fent ismertetett tényezők hogyan alkalmazhatók a büntetés-végrehajtásban dolgozók hétköznapijaiban. Ebben a kontextusban érdemes elgondolkodni azon, amit Gendreau a hatékony korrekciós eljárás mód 3 C-jének nevezett – ami magyarul 3 M lehetne –, ezek pedig: megbízható emberek, megbízható intézmények és felelősök (az etikusság és a javítani akarás jegyében), megbízható tudás (kutatásalapú). Minden intervenció a legjobb kutatási eredményeken kell hogy alapuljon, amelyeket követve a személyi állomány lehető legjobb és legmegfelelőbb képzése megkezdődhet, majd ennek mentén valósulhat meg a fogvatartott valódi megváltoztatására irányuló, etikus korrekciós munka³⁸ – mivel más egyéb kontextusban nem beszélhetünk felelős, veszélytelen, segítő irányú nevelésről.

IRODALOMJEGYZÉK

- BONTA, James (2004): Effective Practice – State of the Art (or Science?). *Irish Probation Journal*, 1(1), 57–72. Online: [www.probation.ie/EN/PB/0/FE17764C58F76C668025803B0041E3E-B/\\$File/IPJ2004Bonta.pdf](http://www.probation.ie/EN/PB/0/FE17764C58F76C668025803B0041E3E-B/$File/IPJ2004Bonta.pdf)
- CULLEN, Francis T. (2012): Taking Rehabilitation Seriously. Creativity, Science and the Challenge of Offender Change. *Punishment and Society*, 14(1), 94–114. Online: <https://doi.org/10.1177/1462474510385973>

³⁷ CULLEN 2012: 106–107.

³⁸ LATESSA–CULLEN–GENDREAU 2002: 47.

- CULLEN, Francis T. – BLEVINS, Kristie R. – TRAGER, Jennifer S. – GENDREAU, Paul (2005): The Rise and Fall of Boot Camps. *Journal of Offender Rehabilitation*, 40(3–4), 53–70. Online: https://doi.org/10.1300/J076v40n03_03
- CULLEN, Francis T. – JONSON, Cheryl L. – NAGIN, Daniel S. (2011): Prisons Do Not Reduce Recidivism: The High Cost of Ignoring Science. *The Prison Journal*, 91(3), 48S–65S. Online: <https://doi.org/10.1177/0032885511415224>
- CZENCZER Orsolya (2006): A büntetés-végrehajtási intézetek történetisége: a büntetések végrehajtásának egyes módozatai és intézményei a kezdetektől a rendszerváltásig (1989). *Collega*, 10(2–3), 84–93.
- CZENCZER Orsolya (2019): Az alapvető jogok biztosának a Nemzeti Megelőző Mechanizmus keretében végzett vizsgálatai egy bv-s szemével – különös tekintettel a fiatalok szabadságvesztés büntetési intézeteiben végzett vizsgálatokra. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2), 135–146. Online: www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6546/16_czenczerorsolya_t%C3%B6rdelt.pdf
- FLANAGAN, Timothy J. (1981): Dealing with Long-Term Confinement. Adaptive Strategies and Perspectives Among Long-Term Prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 8(2), 201–222. Online: <https://doi.org/10.1177/009385488100800206>
- GENDREAU, Paul – SMITH, Paula – THÉRIAULT, Yvette L. (2009): Chaos Theory and Correctional Treatment: Common Sense, Correctional Quackery and the Law of Fartcatchers. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 25(4), 384–395. Online: <https://doi.org/10.1177/1043986209344552>
- LATESSA, Edward J. (2004): The Challenge of Change: Correctional Programs and Evidence-based Practices. *Criminology and Public Policy*, 3(4), 547–560. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2004.tb00061.x>
- LATESSA, Edward J. – CULLEN, Francis T. – GENDREAU, P. (2002): Beyond Correctional Quackery – Professionalism and the Possibility of Effective Treatment. *Federal Probation*, 66(2), 43–49. Online: www.uscourts.gov/sites/default/files/66_2_6_0.pdf
- LATESSA, Edward J. – HOLSINGER, Alexander (1998): The Importance of Evaluating Correctional Programs: Assessing Outcome and Quality. *Correctional Management Quarterly*, 2(4), 22–29. Online: <https://oklahoma.gov/content/dam/ok/en/odmhsas/documents/a0003/rem-pel-2c-mike-handout-2-importance-of-evaluating-correctly.pdf>
- LEE, Lynette C. – STOHR, Mary K. (2012): A Critique and Qualified Defense of “Correctional Quackery”. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 28(1), 96–112. Online: <https://doi.org/10.1177/1043986211432203>
- MACKENZIE, Doris L. (2005): The Importance of Using Scientific Evidence to Make Decisions about Correctional Programming. *Criminology and Public Policy*, 4(2), 249–258. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2005.00019.x>
- MACKENZIE, Doris L. – GOODSTEIN, Lynne (1985): Long-Term Incarceration Impacts and Characteristics of Long-Term Offenders. An Empirical Analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 12(4), 395–414. Online: <https://doi.org/10.1177/0093854885012004001>
- POLASCHEK, Devon L.L. (2012): An Appraisal of the Risk-Need-Responsivity (RNR) Model of Offender Rehabilitation and Its Application in Correctional Treatment. *Legal and Criminological Psychology*, 17(1), 1–17. Online: <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.2011.02038.x>
- SEEMAN, Melvin (1959): On the Meaning of Alienation. *American Sociological Review*, 24(6), 783–791. Online: <https://doi.org/10.2307/2088565>
- SOMOGYVÁRI, M. – DREXLER, B. – SÁNTA, L. – RUTKAI, K. szerk. (2016): II. Fogvatartotti statisztikák. *Börtönstatisztikai Szemle*. Budapest: BVOP.
- WHEELER, Stanton (1961): Socialization in Correctional Communities. *American Sociological Review*, 26(5), 697–712. Online: <https://doi.org/10.2307/2090199>

ABSTRACT

About Correctional Quackery

Márta FEKETE - Judit HEGEDŰS

Correctional quackery is favouring treatment interventions that neither have evidence to their effectiveness nor are based on tried and existing knowledge as opposed to evidence-based practices. According to Edward J. Latessa, the problem with the discourse about criminal behaviour and offender programs is that many think they have the right knowledge to discuss and form opinion about it. However, it is often not the case. It is beyond question that the fresh eye of the nonprofessional can inspire new ideas, still, what we call as correctional quackery can be very dangerous when assessing the effectiveness of correctional work and professional staff working in closed institutions. The primary objective of this paper is to circle around the phenomenon and see what answers international literature offers to correctional quackery and the effectiveness of prison work to offender behaviour.

Keywords: *prisons, quackery, criminology, psychology*